

onverzorgd gebleven. Hij was de zoon van een zeer goddeloos vader en van een heidensche moeder. Jerobeam zondigde en deed geheel Israël zondigen, — maar zijn eigen zoon volgde in het spoor van den afval hem niet na. Abia was wel inderdaad als een parel in het slijk, als een lelie onder de doornen.

Vooral wanneer zij op zeer gevaarlijke plaatsen en in slechte tijden hun levenstaak hebben, zijn 's Heeren gunstgenooten Hem in bijzondere mate liefelijk.

Die doodelijk kranke zoon in het koninklijk paleis doet ons zien, dat God den zondaar gemeenlijk op die plek aangrijpt, waar hij het gevoeligst is. Hoe schrikkelijk, als die ingrijpende liefdebetoening Gods slechts met meer verharding wordt beantwoord.

Zoo was het bij Jerobeam.

Daar werd in het hart van Abia wat goeds voor den Heere gevonden. Een heerlijk getuigenis! Hoevele jongelingen en jongedochters van Christelijken huize zijn van hem het volstreckte tegenbeeld. Deze was een Godvreezende in een goddeloos gezin. Maar hoe jammerlijk groot is het getal van jonge menschen, die, ondanks hun doop, ondanks Christelijke opvoeding en Christelijk onderwijs, in weerwil van de vermaningen hun vaders en van de tranen hunner moeder, wandelen op den weg des ongeloofs; sommigen zitten zelfs vooraan in het gestoelte der spotters. Welk een ontzettende schuld en hoe zware verantwoordelijkheid laden dezen op zich. Een afvallige uit een christelijke familie! Soms ziet gij zulke jongelieden van geheel wereldsche levensbeschouwing nog wel eens een keer in de kerk. Maar zij nemen er een houding aan, alsof zij aan ieder willen laten zien: mij kan dat alles toch niets schelen.

De geschiedenis van Jerobeams zoon spreekt tot ons in zeer verschillende toonaard. In Abia zien wij met aanbidding Gods soevereine genade, die in de zwartste geestelijke duisternis het heerlijkst licht belijft te ontsteken.

Wat ligt hierin een bemoediging met het oog op den arbeid der Zondagsschool, der straatprediking, ja, van heel het Evangelisatiewerk, en niet het minst ook ten aanzien van de zoo moeilijke Jodenmissie. Wat sterkte geeft de gedachte, wie weet of hier niet iemand is, in wiens hart de Heere het goede belijft te werken! De duivel lanceert zoo gaarne het denkbeeld: „het helpt toch niet!”

In de treurigste omgeving, zoowel stoffelijk als geestelijk, hebben onze Evangelisatiearbeiders meer dan eens verrassende ontmoetingen gehad.

En welk een scherp wapen wordt den bezoeker der Zondagsschool in de hand gegeven, als zij te doen krijgen met ouders, die hun kinderen volstrekt niet naar „t schooltje” willen zenden. „Ik stuur ze met alle plezier naar de bioscoop, maar naar de Zondagsschool — dat nooit!” Dezulken hebben wij aan te zeggen, dat het grootste kwaad, 't welk ouders hun kinderen kunnen aandoen, hierin bestaat, dat zij hen aftrekken van God en Zijn dienst.

En ook, dat deze ouders daardoor de geduchte wrake Gods over zich zelven halen.

Eindelijk mogen uit Abia's geschiedenis ook moedscheppen de Christelijke ouders, die treuren over afvallige kinderen. Zij doe hen aanhouden in het gebed. Nooit en in geen geval mag de voorbede hier worden nagelaten. Wie weet of de Heere ook in hun verloren zoon of dochter nog niet het goede belijft te werken!

Heemstede.

J. P. TAZELAAR.

Publicaties uit het gebied van „Christendom en Natuurwetenschap” (III).

Geloof en Wetenschap (A).

In het vervolg van zijn eerste hoofdstuk bespreekt dr Bruin in het kort allereerst de vraag, hoe de wetenschappen in te deelen zijn. Al kunnen we het met zijn indeeling van „geestelijke” wetenschappen en „stoffelijke” (of natuurkundige) wetenschappen niet eens zijn, en nog minder met de daarop (in verband met dr Kuyper's Encyclopaedie) gegeven toelichting — dit behoort ons hier niet op te houden, omdat, gelijk reeds opgemerkt werd, een recensie niet in de bedoeling ligt.

Rechtstreeks evenwel interesseert ons hier de vraag, of het waar is, gelijk de schrijver in aansluiting aan dr Kuyper beweert, dat n.l. „de moeilijkheden bij de (z.g.) geestelijke wetenschappen in elk geval zeer veel groter zijn dan bij de (z.g.) stoffelijke (of natuurkundige).”

Deze kwestie interesseert ons hierom, wijl ze samenhangt — gelijk we zullen zien — met de groote kwestie: geloof en wetenschap. Of — juist uitgedrukt — met de schuldvraag in het ontketenen van de oorlogen (oorlogjes) tusschen „geloof” en „wetenschap” in een bepaald moment en milieu. Ik voor mij — en hier kan ik juist uit mijn gereformeerde overtuiging een eeresluit aan de natuurwetenschap brengen, krachtiger blijkbaar dan

deze vakman zelf verwacht — ik voor mij geloof niet meer, dat de moeilijkheden voor de natuurwetenschap kleiner zijn dan voor de andere. (Althans, zoodra men de wortelen raakt, en de deelen beziet in het licht van het geheel). Ik weet het, dat dr Bruin, alweer in aansluiting aan dr Kuyper, de natuurwetenschappen rangschikt onder de z.g. exacte wetenschappen, die van ouds den naam hadden, dat ze zoo benijdenswaardig zeker konden zijn van haar zaak, dat ze in staat waren, zonder lacunes en zonder hiaten, voort te redeneeren van stap tot stap; dat ze, zonder van inconsequenties last te hebben, konden voortgaan van de eene stelling tot de andere. Maar de tijd, waarin men algemeen deze „exacte” wetenschappen zoo rustig en welverkeerd noemde, is voorbij. Zelfs de wiskunde verkeert volgens velen in een „verzwefte Lage”, in een niets sparende „Grundlagenkrise”; nog vrij onlangs schreef iemand, dat haar beoefenaren het moesten aanzien, dat haar schoone gebouw, hoe solid 't ook scheen opgetrokken te zijn, in nevel opging. Lang gold ze voor DE wetenschap, die met de logica hand in hand ging; velen wischten zelfs de grenzen tusschen de wiskunde en de logica uit, en anderen wilden logica bedrijven op wiskundige wijze, ja zelfs de eigenaardige uitdrukkingswijze der wiskunde, haar teekentaal, importeerden op het terrein der z.g. formeelen logica. Maar de toestand is sedert dien wel veranderd. Afgedacht nog van hen, die in de grondbegrippen der wiskunde louter innerlijke tegenstrijdigheden zien, blijft hier de aandacht vragen de meening van beroemde wiskundenaars zelf, die juist den logischen opbouw aan de wiskunde ontzeggen, of zelf haar losmaken van de overoude grondbeginselen der logica, of ook erkennen, dat de wiskunde wel logisch redeneeren kan op papier, doch niets heeft te vertellen, zoodra het gaat om de WERKELIJKHEID.

En juist op dit laatste punt wordt nu elke lagere beursnotering der wiskunde tegelijk, en automatisch, een oorzaak van onherroepelijke daling van de waarde der papieren ook van de natuurwetenschap. Want hoezeer steunt deze op gene? De symbolische mathematiek moge al blijven strijden voor de „Widerspruchslosigkeit” van de oude mathematische analyse, en dus volhouden, dat haar redeneergang vrij is van tegenspraak met zichzelf, maar zij erkent ook zelf, uitdrukkelijk, niet meer de „waarheid” ervan te willen „veilig stellen”. Het is tenslotte „spel” (Hilbert), dat zij tot voorwerp van haar kennis zegt te maken. Zij erkent zelf, dat haar formules geen zekelijke (inhoudelijke) betekenissen hebben willen, alsof ze daarin onbetwistbare waarheden uitdrukten. Daartegenover ontmoet men dan de intuitionistische school, die uitdrukkelijk uitspreekt, dat de eeuwenoude grondbeginselen der logica niet te hanteeren zijn in de mathematiek; en, zoo zegt H. Weyl, „men kan niet loochenen, dat in het voortschrijden (der wiskundige analyse) tot hoogere en algemeener theorieën de onbruikbaarheid van de eenvoudige grondbeginselen der klassieke logica tenslotte een toestand van onbevredigdheid in het leven geroepen heeft, een toestand, die haast niet te dragen is. Met smart ziet de wiskundenaar het grootste deel van zijn naar hij meende zoo stevig geconstrueerde hoog opgaande bouwwerk in nevel verdwijnen”.

Juist het feit nu, dat de natuurwetenschap niet „op papier”, en niet in zeker logistisch spel, doch in het beschrijven van de gegeven werkelijkheid telkens en telkens weer de (lagere en hoogere) wiskunde te hulp roept, rechtvaardigt de vrees, dat „de” natuurwetenschap wel eens niet zóó zeker van haar zaken, wel eens niet zóó „exact” kon zijn, als zij naar veler overtuiging nog steeds is. Zij geeft haar resultaten met de grootste stelligheid, meet het heelal, goochelt (dit is natuurlijk beedspraak, en dan wel van het standpunt van den „leek”) met de miljoenen — men denke slechts aan de miljoenen lichtjaren, die in de berekening van de afstanden der sterren telkens weer op het schoolbord staan. Maar o wee, als er een foutje insloep in de berekening; — de miljoenen zouden dadelijk krimpen. O wee, als de projectie in de werkelijkheid eens fundamenteel zou blijken te verschillen van die op het papier — de nullenreeksen achter de cijfers zouden geschrapt moeten worden. O wee, als de ontwikkeling van de niet-euclidische geometrie, die reeds lang geleden de oude zekerheid heeft aangetast, nog meer twijfel wekken zou, of als blijken mocht, dat bij het „meten” een factor in de wetenschappelijke methode ervan verwaarloosd was. Misschien spreekt hier in de keus der voorbeelden al te duidelijk de leek; ik wil niet anders heeten natuurlijk, en leg nog eens uitdrukkelijk vast, dat ik hier louter op kerkelijk-theologisch standpunt spreek. Maar op dit standpunt staande, geloof ik toch te mogen zeggen, reeds op dit punt van onze (ik zou bijna zeggen) meditatie, dat men onder ons beginnen moest, te erkennen dat het niet noodig is, ons te laten fascineeren door de suggestieve beweringen van hen, die al maar weer de dingen zóó construeeren: „de” natuurwetenschap staat zoo vast op haar voeten, hoe zullen we kerk en bijbel redden? Ik, van kerkelijk standpunt, zeg op mijn beurt: aan kerk en bijbel moet ge de schande van gereedte-moeten-woorden sparen; en vooris: „de” natuurwetenschap is nog zoo zeker niet, als zij lijkt;

misschien ook niet, als sommige van haar kerk-critische vrienden zelf gelooven. En mij, als leek, is het dan, niet vóór, doch ná deze onthoewezing, achteraf dus, een soort van argument in de vermaning tot voorzichtigheid (en daarin alleen), dat Einstein, de groote, geschreven heeft: „Voorzover de leerstellingen der wiskunde op de werkelijkheid betrekking hebben, zijn ze niet zeker, en voorzover ze zeker zijn, hebben ze geen betrekking op de werkelijkheid”. Er zijn er dan ook, die er toe gekomen zijn, de z.g. „mathematische ruimte” (waarvan de wetenschappelijk beschreven wetten logische consequenties uit willekeurig aangenomen axioma's zijn) zeer nadrukkelijk te onderscheiden van de „fysische ruimte” (die dan het ordeningsschema van de werkelijke dingen bevat). Een ruimte dus op — papier, en daartegenover de andere, de eigenlijke, niet op papier, doch in de werkelijkheid! Tot deze onderscheiding is men dan — let wel — gekomen onder invloed juist van de nieuwere wiskundige onderzoekingen.

Heb ik nu als leek in de kerk te vrijmoedig gesproken? Of heb ik tenminste zooveel begrepen van den nuchteren stand van zaken, dat ik kan blijven beweren, dat het tenslotte maar concessies van de kerkmensen zijn, geboren uit vrees enerzijds, en uit overschatting van de zekerheid „der” natuurwetenschap anderzijds, als de kerkmensen (van „Kerkopbouw”) verklaren, voortaan zoet te zullen zijn, en niet meer hun bijbel te zullen verdedigen tegen conclusies „der” natuurwetenschap? Nietwaar, we hoorden die klacht (Kerkopbouw). Maar ik klaag voorloopig niet mee; ik vind deze klagers te „bang”, al zeggen zij juist, dat ik het ben, ik, Assenaar.

O neen, wij hebben als gereformeerden er heusch geen behoefte aan, door zulk heenwijzen naar de motten, die de pooten van den vakwetenschappelijke stoel der natuurwetenschap langzaam vermolmen, in de kaart te spelen van phaenomenologen (Husserl, e.d.), die wel van „wetten” spreken, maar daarbij uitdrukkelijk verzekeren, dat zij daarmee geenszins bedoelen, over feiten ook maar iets beweerd te hebben. En evenmin willen wij eenig principieel gezag toegekend zien aan intuitionisten of symbolisten in de wiskunde. Als ik op die manier hier die onzekerheid „der” natuurwetenschappsmensen uitbuitte, zou ik niet alleen mijzelf als schrijver van het voorgaand artikel in het gezicht slaan, maar tevens de niet-geloovende, niet-gereformeerde, houding, die in veler critiek op de onvoorwaardelijke bijbel-aanvaarding m.i. te herkennen valt, zelf voor een oogenblik hebben ingenomen, om het stoepje van de kerk ermee schoon te vegen dan nog wel. Zóó bedoel ik het niet. Wezenlijk gereformeerde natuuronderzoekers verdienen zoo'n bejegening van hun mede-geloovigen niet. Maar voorzover men soms van quasi-gereformeerde zijde als verdedigers van de autoriteit der Schrift (zóó, dat zij geen feiten heeft in wat zij werkelijk gezegd hebben wil) ons bang maken wil met een beroep op de „zekerheid” „der” wetenschap, meen ik wel dit te mogen zeggen: zoodra gij uitgaat van de mogelijkheid, dat tusschen eerlijk (rijp) Schriftonderzoek en eerlijke (rijp) wetenschap strijd zou kunnen zijn, hebt gij reeds in principe de geloovende houding prijsgegeven, hebt ge dus ook in uw vakwetenschappelijke kring uw positie als geloovige verlaten; weinu — dan hebt gij uzelf in een gezelschap begeven, dat niet zoo zeker is over eigen wetenschap, als wij (gereformeerden) het zijn omtrent ons geloof — en omtrent gereformeerd natuuronderzoek; vecht dan liever eerst daar uw eigen kwesties uit, en vergun ons de zekerheid, dat God één is, in al Zijn werken, in Schrift en in Natuur! We moeten elkaar dus niet misverstaan.

Als gereformeerde, die de scheidslijn geloof—ongeloof overal wil doorgetrokken zien, ontzeg ik aan intuitionisme en symbolisme de kracht, gereformeerde natuuronderzoekers te molesteeren. Maar ik geloof meteen, dat wie op denzelfden grond als waarop ik dit doe, evenzoo handelt, niet langer praten zal over conflicten tusschen geloof en wetenschap. Ik ken tenminste één wiskundenaar-filosof onder ons, die naar ik meen te weten geen enkele natuurwetenschappelijke vakman van gereformeerde opvatting zal willen ophouden met een verwijzing naar de intuitionisten of symbolisten: prof. Vollenhoven, medewerker aan ons blad. Maar deze zal dan ook wezenlijke conflicten tusschen Schrift en theistische natuurwetenschap bij voorbaat ontkennen. Wat ik boven bedoelde, was dan ook dit: ik wil hun, die hun gravamens (al of niet publiek) indienen tegen het Schriftgeloof, voorzover zij dit doen op een (denkbeeldig) standpunt van „de” zekerheid van „de” natuurwetenschap, slechts dit ééne zeggen: op u standpunt is die beweerde zekerheid een voorbarige bewering; spaar mij dan de moeite van een verdediging daartegen. Wie zich in zijn bedenkingen plaatst op het standpunt der niet-gereformeerde universiteiten, die mag ook naar de DAAR gevoerde debatten worden verwezen. Overigens: er is geloovige en ongeloovige, theistische en niet-theistische, bijbelsche en niet-bijbelsche wetenschap. En vandaar uit een constructie van beginselen en een rubricering van de feiten.

Ik weet het niet, of misschien sommigen me

zullen ve
als niet va
nu eenma
te bakene
onder zijn
mogen wi
zijds — m
kenning is
elkaar ge

Ik nu k
ik lees, d
treden van
doodf was
nen berek
vindt, dan
eerbied be
't kleinste
grootste
als Schri
de groots
veld nog
mensies b
Ma.w. uw
soms teru
een kaars
die millio
iets tegen
aan, ook
niets ertog
zeker hem
het niet b
vooralsnog
Daar ko
Maar d

De H. H.

Toen ik
ds Hockse
zettelijk l
meeningen
cussie me
geholpen
thans ds
gen” (zo
dan de
naar) de
gereform
SYNODE
in de gron
schriften g
het dan oc
lijk deelt
heeft om

Ik zou
schen „sy
den”. Ik
zelf bewo
lijke schie
waarop m
deelen”; i
het zoeken
niet alleer
Chr. Gere
heel het g
dat die an
zwijg er n
of het wo
ds H. sch
heeft op v
en dat dit
copie ver
meedeel, l
ik erop t
schuld is,
voorstellin

N
bi
Ieder gerv
logie haar
heeft ontp
anderzijds
band hiern
offer.

Thans jez
kerkbode v
Bij deze
kunnen w
Veel gr
theorie in
bij de Hei
Wij mo
er sinds
land inge
„Christus
betaald”,
is de qui
Het me
denkvorm
len” niet
maar in
de Heiligi